

Opening in mededingingsregels voor samenwerking

De Mededingingswet gaat op de schop. Want marktwerking is goed, maar moet niet in de weg staan van het betere, zo lijkt de boodschap van het nieuwe kabinet. Agrariërs kijken verwachtingsvol uit naar concrete voorstellen.

ECONOMIE

Over één wijziging van de concurrentieregels is het regeerakkoord kraakhelder: die komt er. 'De Mededingingswet wordt aangepast zodat samenwerking in de land- en tuinbouw expliciet wordt toegestaan. Dit om de ongelijke machtsverhoudingen in de keten te compenseren,' zo luidt de betreffende passage. Dit komt bepaald niet uit de lucht vallen, aldus adviseur Klaas Johan Osinga van land- en tuinbouworganisatie LTO Nederland. 'Hier maken we ons al zeker een jaar of vijf sterk voor,' zegt hij. Maar waarom is een uitzondering op de mededingingsregels specifiek voor de boeren eigenlijk nodig?

Grote inkoopcombinaties

'Wij opereren op een Europese interne markt, dat wordt nog weleens vergeten,' zegt Osinga. 'In Europa hebben we zo'n tien miljoen boeren. Die hebben te maken met enkele grote inkoopcombinaties van supermarkten. In Nederland gaat het om vijf grote spelers, die ieder weer Europees samenwerken, zoals Ahold en Delhaize.'

Via die paar reuzen belanden de producten van al die boeren en tuinders bij de ruim 500 miljoen Europese consumenten. 'Een zandlopermodel,' noemt Osinga het. De problemen die hierbij komen kijken, laten zich raden. 'Als je klein bent tegenover grote inkopers, waarvan je vrijwel volledig afhankelijk bent, is sprake van een groot machtsverschil. Zou je

De Mededingingswet wordt volgens het regeerakkoord van het nieuwe kabinet aangepast zodat samenwerking in de land- en tuinbouw expliciet wordt toegestaan. 'Dit om de ongelijke machtsverhoudingen in de keten te compenseren,' zo luidt de betreffende passage.

Foto: Goos van der Veen/HH

je aanbod bundelen, dan heb je meer te vertellen. Dat ligt ook bij ons boeren en tuinders. Het regeerakkoord geeft hun een extra stimulans om die samenwerking op te zoeken en de voordelen te benutten. Het gaat er nu om invulling te geven aan deze mooie woorden.' Hopen boeren en tuinders zo een betere prijs te krijgen? 'In de discussie over oneerlijke handelspraktijken gaat het nu niet over de prijs,' zegt Osinga. 'Het gaat over netjes zakendoen en afspraken nakomen. Voorbeeld: je hebt de afspraak met een supermarkt dat ze elke week tien pallets broccoli afnemen. Dan krijg je op vrijdag een telefoontje: 'De vraag valt even tegen, we hebben er volgende week maar vijf nodig, de andere vijf moet je maar

elders slijten.' Dat is het eenzijdig wijzigen van een gemaakte afspraak en dat kan niet.'

Ook Diederik Schrijvershof, advocaat mededingingsrecht en partner bij Maverick Advocaten in Amsterdam, was niet verrast door de beweging van het kabinet. 'Met name de ChristenUnie maar ook het CDA maakt zich hier al langer hard voor. In die zin is het niet gek dat het in het regeerakkoord staat. Niet onbelangrijk is dat ook Brussel deze kant op beweegt.' Brussel ligt mede aan de basis van ons mededingingsrecht. De nationale speelruimte daarbinnen is beperkt. Schrijvershof: 'Aandacht voor het oplossen van verstoorde marktmacht in de zogenoemde agro-nutriketen staat bij de Eu-

ropese Commissie expliciet op de agenda. Dat is goed nieuws voor de haalbaarheid van de kabinetsplannen.'

Duurzaamheid

Een tweede voornemen heeft óók betrekking op de land- en tuinbouw, maar de reikwijdte ervan gaat verder. 'We onderzoeken of en hoe de mededingingswetgeving kan worden aangepast als deze samenwerking met het oog op duurzaamheid, tussen bedrijven en in ketens, in de weg staat,' aldus het regeerakkoord. Denk bijvoorbeeld aan het eerdere akkefietje met de sluiting van vier verouderde kolencentrales. Dat was afgesproken in het energieakkoord, maar de Autoriteit Consument en Markt (ACM) beoordeelde dit door

de mededingingsbril als onrechtmatig wegens verboden afspraken tussen producenten.

De ACM verricht tot dusver in beginsel een 'zuiver economische toets', weet Schrijvershof. 'Zij wil voorkomen te worden beticht van willekeur bij het meewegen van publieke belangen bij toetsing van een samenwerking aan het kartelverbod: waarom in het ene geval niet-economische aspecten wel meewegen om een samenwerking toe te staan en in het andere niet? De ACM heeft eerder daarover gezegd dat het meewegen van niet zuiver economische belangen weliswaar mogelijk is. Maar de toezichthouder wil hierbij kunnen verwijzen naar de uitkomst van een democratisch gelegitimeerd proces.'

Osinga onderschrijft volledig dat bijvoorbeeld klimaatdoelen in ogen-schouw moeten worden genomen. 'Dit zal, denk ik, betekenen dat we bepaalde vrijstellingen in de huidige mededinging beter moeten uitdiepen om duurzaamheid vanuit de markt te doen slagen. De harde mededingingsregels veranderen niet, wel de uitleg van de uitzonderingen daarop. Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid biedt nu al bepaalde uitzonderingen aan boeren en tuinders die samenwerken in de afzet, duurzaamheid moet daar duidelijker genoemd gaan worden'. Volgens Schrijvershof sluit het kabinet ook op het punt van duurzaamheid goed aan op de Brusselse denkrichting. Hij ziet bovendien parallellen met een wetsvoorstel dat ruimte schept voor een andere procedure bij toetsing van duurzaamheidsinitiatieven aan de mededingingswetgeving. 'Dat voorstel kan ertoe leiden dat duurzaamheidsinitiatieven sneller van de grond komen en de ACM niet meer eerst tot achter komma hoeft te berekenen wat het effect van bijvoorbeeld meer dierenwelzijn zou zijn op de prijs van kippenvlees.' (RS)

Nieuwe systemen btw-aangifte EU-breed regelen

De traditionele btw-aangifte is op zijn retour. Elders in Europa weten belastingdiensten door nieuwe systemen veel eerder en beter dan nu of er terecht btw is afgedragen. Maar hoogleraar Albert Bomer waarschuwt: zonder strikte Europese regelgeving zijn daar grote risico's aan verbonden.

FINANCIËN

Het einde van de maandelijke btw-aangifte is misschien wel sneller voorbij dan menig ondernemer denkt. Sinds twee jaar geleden de Europese belastingdiensten, verenigd in een platform in de OECD nieuwe richtlijnen hebben opgesteld, ziet in menig EU-lidstaat de btw-aangifte er volstrekt anders uit.

De traditionele manier, doorgaans eens per maand doorgeven wat de omzet en btw was, leverde de belastingdiensten te weinig informatie op en die kwam ook nog eens te laat. In de tussentijd was er moge-

lijk al fraude gepleegd, die niet kon worden ontdekt.

Om btw-fraude beter te kunnen bestrijden, werden er nieuwe systemen opgezet waarbij de bedrijfsadministratie min of meer is gekoppeld aan de fiscus. Een aantal EU-landen heeft de nieuwe manieren van btw-aangifte al wettelijk verplicht gesteld. 'Polen en Spanje zijn daarin het verst gegaan,' zegt hoogleraar Albert Bomer, die aan dit onderwerp zijn oratie wijdde. 'Zo moeten grote bedrijven in Spanje al binnen acht werkdagen – binnenkort zelfs vier – na het *taks event* de transactie aan de belastingdienst doorgeven. Iedere transactie weer opnieuw. In Polen hoeft dat niet zo snel, maar daar vallen binnenkort ook micro-ondernemingen onder deze verplichting.' In deze landen hebben ondernemers hun boekhoudsystemen zo moeten ombouwen dat de belastingdienst bijna direct kan meekijken. Als één bedrijf btw aftrekt, moet de tegenprestatie blijken uit een transactie van een ander bedrijf – anders is er al snel sprake van fraude. Fraudebestrijding, daar kan niemand

UIT DE WETENSCHAP

Albert Bomer (1963) studeerde fiscale economie in Rotterdam en promoveerde aan de Maastricht University. Hij is als docent tax assurance verbonden aan Tilburg University. Sinds 2008 is hij de landelijk vaktechnisch coördinator omzetbelasting bij de Belastingdienst. In april 2017 werd hij aan de Vrije Universiteit benoemd tot hoogleraar indirecte belastingen. Op 23 november sprak hij daar zijn oratie uit: *Doorzicht in btw. Inzicht in data*.

tegen zijn. Maar de manier waarop: te alomvattend, te snel, te veel verschillen tussen de staten, te veel risico's – zo vat Bomer het samen. Het begint bij de grote operatie dat bedrijven allemaal hun boekhoudsystemen moeten aanpassen, zodat de belastingdiensten deze snel kunnen inlezen – bijna *real time*. 'De informatie die de belastingdiensten zo krijgen, is heel gedetailleerd, zelfs vertrouwelijke informatie kan eronder vallen. Om deze *big data* aan bedrijfsinformatie goed te ana-

lyseren hebben belastingdiensten kunstmatige intelligentie nodig. Daar zitten complexe algoritmen achter, waardoor ondernemers het zicht verliezen op wat er met hun belastinginformatie gebeurt.' Bomer trekt een parallel met Google en Facebook: gebruikers daarvan hebben ook geen zicht meer wat er gebeurt met gegevens die ze achterlaten. En er zijn meer risico's, zoals hergebruik: informatie kan worden gebruikt voor zaken waarvoor het

eerst niet was verzameld. 'En stel: er staat een fout in de gegevens die een belastingdienst heeft. Je weet niet hoe je dat kunt corrigeren en of je het überhaupt kunt corrigeren.' Bomer verwacht niet dat de Nederlandse Belastingdienst dit systeem snel zal invoeren, maar Nederlandse bedrijven die in landen als Spanje en Polen zaken doen, krijgen er wel mee te maken. En met het feit dat die landen verschillende systemen hanteren, wat belastingaangifte onnodig complex en ondoorzichtig maakt.

Omdat dit allemaal zo snel is ingevoerd, is regelgeving nog te weinig van de grond gekomen. Wat Bomer betreft moet dit niet nationaal maar Europees worden aangepakt: standaardiseren, harmoniseren, algoritmes meer inzichtelijk maken en meer aandacht voor de rechtsbescherming van belastingplichtigen. Want: 'Welke kant het nu opgaat in Europa mag dan wel de fraude bestrijden, maar schiet tekort wat rechtsbescherming betreft.'

Michel Knapen